

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва
Факультет менеджменту і економіки
Кафедра менеджменту і адміністрування

ПРОГРАМА
обов'язкової навчальної дисципліни

Педагогіка вищої школи

Рівень вищої освіти – третій (освітньо-науковий)

Галузь знань – **05 «Соціальні та поведінкові науки»**

Спеціальність **051 «Економіка»**

Освітня (освітньо-професійна) програма – **«Економіка»**

Харків - 2019

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Нагаєв В.М. професор кафедри менеджменту і адміністрування,
доктор педагогічних наук, професор.

Обговорено та рекомендовано до видання вченою радою факультету менеджменту і економіки (протокол № 1 від «28» серпня 2019 р.

Завідувач кафедри
менеджменту і адміністрування

О. І. Готоров

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Педагогіка вищої школи» викладена для аспірантів за спеціальністю 051 – Економіка.

Предметом навчальної дисципліни є системно організований навчально-виховний процес підготовки фахівців вищої кваліфікації аграрної сфери за сучасними педагогічними принципами.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 години /3 кредити ECTS.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. **Метою** викладання навчальної дисципліни «Педагогіка вищої школи» є формування системи знань про теоретико-методичні засади навчання та виховання фахівців у процесі підготовки кадрів аграрної сфери.

1.2. Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Педагогіка вищої школи» є:

- вивчення теоретичних засад навчання та виховання у вищому навчальному закладі;
- ознайомлення із складовими педагогічної системи вищого навчального закладу;
- аналіз освітніх та виховних концепцій розвитку сучасної педагогіки;
- опрацювання дидактичних засад викладання навчальних дисциплін у системі університетської освіти;
- розгляд сучасних педагогічних теорій викладання у вищій школі;
- вивчення методів управління навчально-творчою діяльністю здобувачів;
- набуття практичних навичок з аналізу і оцінки якості педагогічного процесу за критеріями європейського освітнього простору.

1.3. **Результатом вивчення** дисципліни є набуття здобувачами таких компетенцій:

- розуміння особливості роботи викладачів, завідувача кафедри, деканату, адміністрації;
- уміння формувати структуру і зміст навчального процесу у вищому навчальному закладі;
- уміння використовувати на практиці різноманітні педагогічні форми освітньої взаємодії;
- уміння планувати різноманітні дослідно-експериментальні форми педагогічної діяльності;
- уміння застосовувати різноманітні методи та засоби забезпечення ефективного управління студентською аудиторією.
- уміння творчо використовувати знання і способи діяльності, засвоєні під час викладання навчальних дисциплін;
- здатність планувати, організовувати і аналізувати різноманітні види навчальних і позааудиторних занять;
- здатність використовувати найбільш ефективні методи навчання, виховання і розвитку студентів;

- уміння планувати, організовувати і проводити науково-методичну роботу;
- уміння розробляти ефективну дидактичну систему організації навчального процесу;
- уміння апробувати найбільш ефективні прийоми і методи навчання, що застосовуються в системі педагогічного процесу;
- вміння застосовувати педагогічні технології на рівні достатньому для реалізації розроблених програм навчальних дисциплін.

Міждисциплінарні зв'язки :

Дисципліна та її розділи, що передують вивченню дисципліни:

1. Філософія.

Дисципліна та її розділи, у яких використовують матеріали дисципліни:

1. Методика наукових досліджень.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. «ТЕОРІЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩІЙ ШКОЛІ»

Тема 1. Європейська освітня інтеграція

Євроінтеграція України як чинник соціально-економічного розвитку держави. Системи вищої освіти в країнах Європи. Болонський процес як засіб інтеграції систем вищої освіти країн Європи. Цілі, принципи та етапи формування Європейської системи вищої освіти в Україні. Європейська кредитно-трансфертна система (ECTS), її принципи, шляхи і засоби адаптації у вищу освіту України. Сучасні основні тенденції розвитку світової вищої освіти (глобалізація, інтеграція, демократизація, фундаменталізація, гуманізація та особистісна орієнтація тощо).

Гуманістично орієнтована модель підготовки фахівців у вищій школі як база для розвитку особистісного, інтелектуального й професійного потенціалу майбутніх економістів. Зміст та основоположні принципи особистісно-орієнтованого навчання та виховання фахівців у вищій школі. Методологія та методика використання особистісно-орієнтованого підходу в педагогічному процесі ВНЗ. Проектування майбутньої фахової діяльності як системоутворюючий елемент моделі професійної підготовки фахівців вищої школи.

Тема 2. Дидактичні основи підготовки фахівців у системі вищої освіти

Мета і завдання курсу "Педагогіка вищої школи" в системі підготовки аспірантів. Фахова вища освіта. Професійне навчання. Фахове мислення як складова професійного навчання. Формування процесу мислення. Фахова свідомість. Професійна психологія та виховання. Особливості підготовки фахівців з педагогіки вищої школи. Процес формування професійних знань.

Педагогіка. Предмет педагогіки. Історичний розвиток педагогіки. Внесок педагогів Я.А.Коменського, К.Д.Ушинського, А.С.Макаренка,

В.О.Сухомлинського та інших у розвиток педагогічної науки. Категоричні поняття педагогіки: «виховання», «навчання», «освіта», «викладання».

Дидактика. Предмет дидактики. Дидактична система. Цілі і задачі навчання. Наукові закони, закономірності і принципи навчання. Зміст освіти та його компоненти. Методи, форми і засоби навчання.

Освітні рівні: початковий, перший (бакалаврський), другий (магістерський), третій (освітньо-науковий), четвертий (науковий). Освітньо-кваліфікаційні ступені вищої освіти: молодший спеціаліст, бакалавр, магістр, доктор філософії, доктор наук. Система післядипломної підготовки аспірантів. Система вищих навчальних закладів (ВНЗ) України: національний ВНЗ, університет, академія, коледж, технікум. Рівні акредитації ВНЗ.

Національна рамка кваліфікацій. Вимоги до фахівців з педагогіки вищої школи. Компетенція педагога вищої школи. Знання, вміння, навички та досвід творчої діяльності фахівця професійного спрямування. Досвід емоційно-ціннісного ставлення до навколишнього середовища фахівця професійного спрямування. Матриця професійно-кваліфікаційної моделі педагога вищої школи.

Тема 3. *Організація навчального процесу у вищій школі*

Державний стандарт вищої освіти. Навчально-методичний комплекс і його складові. Освітньо-професійна програма (ОПП) підготовки спеціалістів. Структурно-логічна схема підготовки спеціалістів. Освітньо-професійна характеристика (ОПХ). Кваліфікаційна характеристика. Навчальний план, його структура і порядок реалізації.

Графік навчального процесу, його роль і порядок складання. Навчальна програма. Типова навчальна програма. Робоча навчальна програма. Структурні складові робочої програми. Порядок розробки робочої програми. Тематичний план, його зміст і порядок затвердження.

Навчальне навантаження викладача і його види. Робочий час викладача. Розподіл часу між окремими видами навчального навантаження. Планування навантаження на навчальний рік і семестр. Графік робочого часу викладача. Порядок його розробки і складання.

Роль кафедри в управлінні навчальним процесом. Задачі і форми роботи кафедри. Методи організації роботи кафедри. Зміст навчальної, методичної і наукової роботи кафедри. Функції завідувача кафедри. Функції викладацького складу кафедри. Форми контролю викладачів з боку завідувача кафедри.

Змістовий модуль 2. «ДИДАКТИЧНІ ОСНОВИ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ»

Тема 4. *Методичні основи викладання у вищій школі*

Лекція, її функції, класифікація. Етапи підготовки лекції. Композиційна структура лекції. Принципи композиції лекції. Особливості використання лектором лінгвістичних, паралінгвістичних і кінетичних

способів впливу на аудиторію. Критерії оцінки лекції і лекційної майстерності.

Практичне заняття, його мета, функції і структура. Види і форми проведення практичних занять. Лабораторно-практичне заняття. Організація проведення практичного заняття. Критерії оцінки якості проведення практичних занять. Індивідуальне навчальне заняття.

Контроль, його мета і функції. Види контролю (поточний, проміжний, підсумковий). Атестація. Модульний контроль. Семестровий екзамен. Семестровий залік. Розробка екзаменаційних білетів і питань до заліків. Підготовка і організація проведення екзамену і заліку. Вимоги, що пред'являються до проведення іспитів і заліків. Організація проведення державних іспитів. Критерії оцінки якості проведення іспитів і заліків.

Мета і завдання курсового і дипломного проектування. Структура курсового і дипломного проекту. Вимоги до оформлення курсових і дипломних проектів. Організація роботи над курсовим і дипломним проектом. Організація захисту курсових і дипломних проектів.

Мета і завдання практичної підготовки студентів ВНЗ аграрної освіти. Види практик, особливості їх проведення. Вимоги щодо організації проведення виробничої практики. Керівництво виробничою практикою. Структура і зміст звіту з виробничої практики. Організація захисту звітів з виробничої практики.

Управління позааудиторною роботою студентів. Вимоги щодо якості організації самостійної роботи студентів. Індивідуалізація самостійної роботи студентів. Критерії оцінки позааудиторної роботи. Організація самостійної роботи студентів.

Тема 5. *Методологічні основи активізації навчального процесу*

Форми активізації навчального процесу. Дидактичні засоби активізації процесу навчання. Педагогічні технології. Соціологізаторська і біхевіористська педагогіка. Проблемне навчання. Програмоване навчання. Дистанційне навчання. Теорія поетапного формування розумових дій П.Я. Гальперіна. Теорія управління процесом засвоєння знань Н.Ф.Талізінної. Алгоритмічний процес у педагогіці. Суб'єкт-суб'єктні відносини у навчальному процесі. Методи навчання. Проблемно-пошукові методи навчання. Ігрові методи. Методи формування зацікавленості до навчання. Метод розподілу ролей. Ігрове проектування. Операційно-рольові і ділові ігри. Методика розробки ділових ігор. Організація проведення ділових ігор.

Тема 6. *Організація кредитно-модульної технології навчання*

Концепція кредитно-модульної технології навчання. Відмітні риси організації кредитно-модульного навчання. Навчальний модуль. Модульний контроль. Рейтинг успішності студентів і організація його формування. Принципи кредитно-модульного навчання. Методика побудови модульних програм. Формування змісту навчальних модулів. Створення умов для організації кредитно-модульного навчання. Зворотний зв'язок у кредитно-модульному навчанні.

Тема 7. Дидактичні основи управління навчально-творчою діяльністю студентів

Навчально-творча діяльність (НТД). Об'єкт і предмет дослідження НТД. Управління навчанням. Методи управління НТД. Теорія поетапного формування творчого досвіду В.П. Беспалько. Етапи прийняття науковообгрунтованого рішення творчої проблеми. Модель системи управління НТД. Проектування системи управління НТД. Процес управління НТД.

Дворівнева педагогічна технологія управління навчально-творчою діяльністю студентів. Етапи дворівневої педагогічної технології управління НТД. Педагогічні умови запровадження педагогічної технології управління НТД.

Дидактичні засоби та їх класифікація. Принципи підбору дидактичних засобів у навчальному процесі. Дидактичні ігри в системі управління НТД. Програми, підручники і навчальні посібники. Дидактичні моделі об'єктів і процесів змісту освіти. Дидактичні засоби наочного відображення навчальної інформації. Інформаційно-навчальні програми на базі ЕОМ. Індивідуалізація самостійної роботи студентів. Методичне забезпечення самостійної роботи. Процес самоуправління НТД студентів.

3. Рекомендована література

1. Захаренко О.В. Організація навчально-дослідної роботи студентів: рекомендації / О.В. Захаренко, М.О. Горін, В.М. Нагаєв. - Х.: ХНАУ, 2005. - 48 с.
2. Козлова Г.М. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник / Г.М.Козлова. – Одеса: ОНЕУ, 2014. – 200 с.
3. Коменский Я.А. Великая дидактика // Избранные педагогические сочинения. – М.: Педагогика, 1982. - Т.1. – 656 с.
4. Кремінь В. Філософія освіти ХХІ століття // Урядовий кур'єр, 6 лютого 2003 року, № 23. – С.6-7.
5. Лузан П.Г. Методи і форми організації навчання у вищій аграрній школі: Навч. посібник. – К.: Аграр. освіта, 2003. – 229 с.
6. Марченко С.О. Організація практичної підготовки менеджерів аграрної сфери / С.О. Марченко, В.М. Нагаєв // Наука і методика. – 2009. – № 1. – С. 79-83.
7. Нагаєв В.М. Педагогіка вищої школи: навч. посібник. Х.: «Стильна типографія», 2019. 245 с.
8. Нагаєв В.М. Дидактичні основи формування творчої особистості аграрного менеджера в умовах Болонського процесу: Монографія. – Х.: ХНАУ, 2006. – 536 с.
9. Нагаєв В.М., Портян М.О. Методика викладання у вищій школі: навч. посібник. Х.: «Стильна типографія», 2018. 289 с.
10. Нагаєв В.М. Університетська освіта: Навчальний посібник / В.М.Нагаєв. – Харків.: «Смуґаста типографія», 2015. – 214 с.

11 Нагаєв В.М. Дидактичні засади впровадження дворівневої педагогічної технології управління навчально-творчою діяльністю студентів вищих навчальних аграрних закладів: Монографія. – Х.: Колегіум, 2012.- 217 с.

12. Національна доктрина розвитку освіти (Указ Президента України від 17 квітня 2002 р. - № 347/2002) // Освіта України. - № 29, 18 липня 2001 р. – С.4-6.;

13. Освіта. Україна XXI століття : Державна національна програма. – К.: Райдуга, 1994. – 61 с.

14. Петров Э.Г. и др. Современные технологии обучения в высшей школе / Э.Г. Петров, Л.Н. Радванская, Н.В. Шаронова: Учеб. пособие. – Х.: Коллегиум, 2007. – 172 с.

15. Педагогіка: Навч. посібник / І.М.Богданова, І.В.Бужина, Н.І.Дідусь та ін. – Х.: Одиссей, 2003. – 352 с.

16. Положення про організацію освітнього процесу Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва (ухвалено вченою радою від 10.06.2018 р., протокол № 10, наказ № 393 від 20.06.2018 р.).

17. Про вищу освіту: Закон України № 1556-VII від 01.07. 2014 р. // Голос України. – 2014. – № 148.

18. Статут Харківського національного аграрного університету ім. В.В.Докучаєва // Знання. – 2018. - № 1. – 2 вересня.

19. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ Л.Л., СОКОЛ Є.І. Болонський процес: цикли, ступені, кредити: Навчальний посібник. – К.: МОН, 2004.

20. Хуторской А.В. Современная дидактика: Учеб. для вузов. – СПб: Питер, 2001. – 544 с.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – ПМК (залік).

5. Засоби діагностики успішності навчання. Система оцінювання результатів успішності засвоєння знань, вмінь, комунікацій, автономності та відповідальності здобувачів включає поточний та модульний контроль результатів навчання.

Поточний контроль здійснюється у формі: усне опитування; фронтальне опитування; індивідуальне опитування; письмові контрольні роботи; тестування.

Підсумковий модульний контроль (залік) – форма оцінки підсумкового засвоєння студентами теоретичного та практичного матеріалу з навчальної дисципліни, що проводиться як контрольний захід. Завданням ПМК є перевірка розуміння здобувачем програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими темами, здатності творчого використання накопичених знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо. В умовах реалізації компетентнісного підходу ПМК оцінює рівень засвоєння здобувачем компетентностей, що передбачені кваліфікаційними вимогами.